

Willy Pedersen
Professor i sosiologi

Stein, bønne, rev

Hvor farlig er hasj? Forskernes funn er blitt filtrert gjennom subjektive erfaringer og normer. Nå begynner vår viten å bli sikrere.

«The smoking of cannabis, even long term, is not harmful to health.» Setningen er skarp, entydig og full av snert. Den åpnet dessuten en leder i *The Lancet* for nøyaktig ti år siden. Jeg skvatt da jeg leste den. Derne ble jeg irritert. – Dette kan da ikke stemme. Hvorfor reaksjonen?

Det er bare å medgi: Den var ikke så overveid og rasjonell. Riktignok hadde jeg fulgt rimelig godt med i forskningslitteraturen på feltet. Men få av studiene var gode og funnene sprikte. Nei, grunnen var en annen.

Jeg kaller ham R. Vi var tett på hverandre i tidlige tenår. Vi syklet rundt, kastet på stikka, dro på Frognerbadet. En dag merker jeg at han har en hemmelighet. Det er en fet, brun klump og et chillum. Han kan også nye ord: stein, bønne, rev. Flere av oss lekte litt med det nye og spennende. Han fortsatte. Hvor fort gikk det? To år. Kanskje tre. Vi ble femtenseksten og han begynte å gli bort. Stadig lengre hår, stadig sløvere. En dag forsvant han fra skolen. Jeg for min del var helt sikker: Grunnen var at han røykte. En dag droppa han syre og kom aldri ned. Jeg traff han noen ganger, og han snakket fra en annen verden. Noen år seinere gjorde han slutt på det hele.

Jeg var nitten og var sikker. Hasj *kan* være farlig. Men grunnen var bildene av R. Hvordan han gradvis forsvant. Mange år seinere begynte jeg å forske på feltet, lese studier. Det jeg seinere fikk av kunnskap ble *filtrert* gjennom disse bildene. I dag ser jeg det. Kanskje ikke et godt grunnlag for en vurdering av farene forbundet med cannabis?

Jeg er ikke alene om dette. Det er det første poenget i denne lille teksten. Fire år etter lederen i *Lancet* kom boka *The health effects of cannabis*, fra Addiction Research Foundation i Toronto. Konklusjonen er en annen: Vi vet nok til å være sikre på at folkehelsen *kan* komme til å lide dersom bruken av cannabis øker. Året etter kom det en ny leder, denne gang i verdens ledende rustidsskrift, *Addiction*. Den er skarpere. Det advares mot holdninger som dem *Lancet* formulerte, fem år tidligere. Slike holdninger kan umuliggjøre et rasjonelt narkotikapolitisk tilsvare. Om få år kan det være for seint.

Fem år. Tre av de mest autoritative talerstolene i verden. Tre helt ulike budskap. Men det er mer: Dersom du går kildene de bygger på etter i sømmene, ser du at det er de samme. Det var få gode studier av cannabis. Alle kjente dem. Hvordan kunne de danne grunnlag for helt ulike konklusjoner?

Jeg tror grunnen er denne: Tolkingsrammen vi legger rundt vitenskapelige funn er alltid viktig. Her varierer den uvanlig mye med personlige erfaringer og verdier. Fra egne studier vet jeg at den typiske rekreasjonsbruker i Norge leser *Morgenbladet* og *Klassekampen* og kommer fra et hjem med lange bokhyller. Ofte finner vi sympati for ulvebestand, Bellona og Rød Ungdom. Unge Venstre ønsker å legalisere hasj. I noen av mine egne intervjuer med ungdom aner jeg nostalgiske fortellinger fra deres foreldres ungdom, om Joan Baez, Ravi Shankar og heroiske angrep på den amerikanske ambassaden. Jeg smilte da jeg først hørte dem, men seinere har jeg hørt dem så ofte at jeg *vet* det er en pussig linje her, som er med på å gi hasj en helt annen sosial konstruksjon enn sigaretter, alkohol, amfetamin eller MDMA.

Bruken har også økt. I de to representative studiene *Ung i Norge 1992* og *Ung i Norge 2002* fant vi nær en tredobling over tiårsperioden. Men sterkest hadde økningen ikke vært i de kule subkulturene, men i de mest sårbare segmentene. Stadig oftere ser vi at omsorgssvikt, atferdsproblemer og skole drop-ut knyttes til bruk av legale og illegale rusmidler, med hasj som det vanligste i den siste gruppa.

Det er fem år siden den skarpe advarselen i *Addiction*. Vet vi nå mer om skadene? Rundt professor David Fergusson på New Zealand er det en maurflittig forskergruppe. Den har i 25 år fulgt en kohort inn i voksen alder. Fra *The Christchurch Study* har det disse årene kommet en strøm av artikler: Cannabis gir risiko for bruk av andre illegale stoffer, redusert kognitiv funksjon, psykotiske gjennombrudd, avhengighet. Slik jeg leser disse artiklene, er det ingen tvil om at hasj *er* farlig.

Likevel er det altså for meg selv en kopling, langt der nede et sted: Til bildene av en god venn som glir bort fra min egen verden. Jeg husker siste gang jeg så ham: Slepene ganglag, fjernt blikk, emmen lukt av måneders røyking. Min egen lyst til å skru klokka tilbake, til lette sommerdager hvor vi sneik oss inn på voksen kino, til et par øl gjemt i en bekk, til epleslag og spennende jenter. Fornemmet jeg den samme lysten hos ham selv? Jeg vet ikke. Han så på meg. Han ruslet nedover gata. Jeg så ham aldri mer.

Men fortsatt kan nettopp disse bildene melde seg når jeg leser artiklene fra *The Christchurch Study*. Jeg tenker: *De har rett. Hasj er farlig.*

I neste nummer:

- Blyforgiftning
- Kønnsdiagnostikk av foster
- Medisinerlatin
- Kunst og psykisk sykdom
- Eugenisk indikasjon for abort
- Nevrokirurgi i antikken